

Bodil Sommer

LITTERATURFÖRMEDLING OCH BILDSKAPAN- DE

Litteraturförmedling är i de flesta fall en affärstransaktion, som följer samma lagar som andra affärstransaktioner: dvs. det finns ett utbud av en viss vara och det finns en efterfrågan på den varan och om den ekonomiska situationen tillåter det vidareförmedlas varan.

Vi vet från affärsvärlden, att efterfrågan kan främjas och behov skapas genom reklam. Reklamen i dag - vare sig den nu sker i pressen eller i TV - är i högsta grad bildskapande på ett konkret bildspråk, kamerans bildspråk eller tecknarens bildspråk. Men litteraturen har också sitt bildspråk, där läsare får skapa sig sin bild med en författares eller förmedlares ord som förlaga. En författares bildskapande kan ibland vara helt medvetet och funktionellt, ibland omedvetet och utan någon bestämd avsikt. Förmedlarens bildskapande bör rimligen vara både medvetet och funktionellt, dvs. fylla en viss funktion och åsyfta en viss effekt.

När de övergripande faktorerna utbud/efterfrågan och den ekonomiska situationen förhåller sig så att litteratur kan säljas och köpas, så kan den konkreta litteraturförmedlingen starta.

Viktig vid litteraturförmedlingen är själva kontaktsituationen: hur förmedlaren kommer i kontakt med den litteratur han vill förmedla samt hans kännedom om mottagarna - läsarna - så att den litteratur han förmedlar har rätt tendens och struktur och att han väljer ett adekvat medium för själva förmedlingen (tidskrift med adekvat tendens, rätt bokförlag etc.). Om kontaktsituationen med litteraturen, förmedlaren, det litterära verkets tendens och struktur och media uppfyller mottagarnas/läsarnas förväntningar, så funkar förmedlingen¹. Om inte, uppstår

¹Sommer Bodil 'Litteraturförmedling och litteraturförmedlare' i: *Tijdschrift voor Skandinavistiek*, 1988: 1-2, s. 134-143.

svårigheter. Dessa svårigheter drabbar självfallet alltid unga och nyskapande författare, vars verk har en helt ny tendens eller struktur som förlagen (kontaktsituationen) och/eller läsarna ännu inte är klara för. Men det kan naturligtvis också drabba etablerade författare som följer gamla spår, under det att tendensen på den litterära marknaden förändras. Detta har egentligen ingenting att göra med det litterära verkets kvalitet utan hänger samman med litterära trender och den ekonomiska situationen. Vi måste dock räkna med att det alltid samtidigt finns många parallella läsekretsar med olika förväntningar på litteratur, som bromsar, försvårar eller modifierar paradigmskiften inom litteraturen, men som å andra sidan har fördelen att hålla äldre litteratur vid liv.

När ett lands litteratur skall säljas på den internationella marknaden uppstår ytterligare problem: större konkurrens, i många fall språkproblem hos förmedlaren, svårigheter i samband med kontaktsituationen och hos de utländska läsarna okunnighet om och oförståelse inför sakförhållanden som behandlas i originallitteraturen, vilket komplicerar läsningen och försvårar förmedlingen.

Jag har i min doktorsavhandling tagit upp förmedlingen av svensk litteratur i Frankrike under perioden 1827-1876 (Verhaegen-Sommer: 1974). Före 1827 förekom så gott som ingen förmedling av svensk litteratur i Frankrike, så undersökningen belyser en initialsituation.

Förutsättningarna för förmedlingen är goda. Högromantiken är en glansperiod i svensk litteratur. Den fick fotfäste i Sverige omkring 1810, nådde sin höjdpunkt 1820-1825, utmynnade från 1830/1840 i lågromantik och epigonism tills den omkring 1880 fick konkurrens av naturalismen.

Frankrike å sin sida hade under 1700-talet dominerat det nordeuropeiska kulturlivet, men hade genom Franska revolutionen och Napole-onkrigen med dess konsekvenser hamnat i ett kulturellt och politiskt svaghetstillstånd. Högromantiken blomstrade därför i Frankrike först omkring 1830.

Situationen var alltså, att Sverige hade ett utbud av romantisk litteratur som det i Frankrike omkring 1830 kunde tänkas finnas efterfrågan på.

Dessutom skedde under perioden 1827-1876 en betydande social och teknisk utveckling, som resulterade både i en växande läsekrets och en

växande tidskrifts- och bokproduktion.

Det fanns alltså både utbud och efterfrågan och ekonomiskt grundval för förmedling och försäljning av svensk litteratur i Frankrike.

Man kan urskilja olika faser inom denna förmedling.

Den första fasen var rent bildskapande. Bilden av "Norden" och av den "nordiska" litteraturen skapas. Dessutom skapas en rent formell struktur för litteraturförmedling från ett land till ett annat.

Den andra fasen innehöll dels spridning av metalitteratur om Sverige och svensk kultur, dels spridning av svensk litteratur, som riktade sig till en intellektuell läsekrets (1827-1845).

Den tredje fasen innehöll spridning av främst lågromantisk litteratur. Översättningar av svenska romaner, som lästes av en borgerlig fransk läsekrets (från omkring 1845, med en höjdpunkt mellan 1845 och 1860). Därefter skedde en uttunning, säkerligen beroende på att Sverige dels inte hade så mycket att erbjuda litterärt sett - någon förnyelse av svensk litteratur skedde inte före Strindberg - dels för att Frankrike själv ju skulle utveckla en egen stark litteratur under denna period med namn som Hugo, Balzac, Stendhal, Sand etc. Den svenska romantiken är ju vidare konservativ medan den franska var mer eller mindre revolutionär och samhällskritisk. Vi måste också hålla i minnet, att annan utländsk litteratur än den svenska också förmedlades till Frankrike och att den svenska jämfört med till exempel den engelska och den tyska intar en synnerligen blygsam plats.

Inte oväntat åkte den svenska litteraturen snålskjuts på den engelska och framförallt tyska litteraturen. De engelska och framför allt tyska preromantikernas och romantikernas intresse för historien, för den gamla isländska litteraturen, för folkvisor och folksagor, betraktade som "germansk" litteratur, i vid mening "nordisk" litteratur, kan man säkert anse som en preliminär fas i upptäckten av "Norden".

I Frankrike är det emellertid Mme de Staël som skapar och sprider bilden av "Norden". Hon var gift med en svensk diplomat och hade därigenom många förbindelser med svenskar, men hon kom till Sverige först på hösten 1812 och lämnade landet den 9 juni 1813 (Balay S., 1971: 357). Hon publicerade aldrig sina intryck från Sverige. Däremot träffade

hon i Stockholm och Uppsala de romantikens representanter som 1830-talets fransmän skulle möta i Sverige (Balay, s. 335, 336).

Mme de Staëls insatser är förknippade med hennes böcker *De La littérature* (1799) och *De l'Allemagne*, skriven 1803, men av politiska skäl publicerad först 1810. De la littérature kan betraktas som ett litteratur-sociologiskt arbete.

Je voulais montrer le rapport qui existoit entre la littérature et les institutions sociales de chaque siècle et de chaque pays (...) je voulais prouver aussi que la raison et la philosophie ont toujours acquis de nouvelles forces à travers les malheurs sans nombre de l'espèce humaine. (de Stael, 1959: 4)

Som den upplysningsmänniska Mme de Stael också var, trodde hon på förnuftet och filosofins styrande förmåga och att litteraturen skulle vara ett uttryck för moral: "La littérature ne puise ses beautés durables que dans la morale la plus délicate". (Discours préliminaire, s. 20, 21).

I Montesquieus efterföljd gör Mme de Stael uppdelningen Norden / Södern och vill mycket medvetet ge en positiv bild av Norden, som på det viset skulle kunna tjäna som inspirationskälla för fransk litteratur och samtidigt skapa andra livsideal för det Frankrike som led av överkulturens dekadens:

Le talent consiste à savoir respecter les vrais préceptes du goût en introduisant dans notre littérature tout ce qu'il y a de beau, de sublime, de touchant dans la nature sombre que les écrivains du Nord ont su peindre; et si c'est ignorer l'art que de vouloir adopter en France toutes les incohérences des tragiques anglais et allemands, il faut être insensible au génie de l'éloquence, il faut être à jamais privé du talent d'émouvoir fortement les âmes, pour ne pas admirer ce qu'il y a de passionné dans les affections, ce qu'il y a de profond dans les pensées que ces habitants du Nord savent éprouver et transmettre. (b.I. préface, s/ 8, 9).

Mme de Staël pläderar alltså för 'Nordens' känslorika och tankedigra litteratur, samtidigt som hon, som den fransk-klassiskt skolade förnufts-

människan, anar att man i Frankrike tydligen skulle uppfatta denna litteratur som "incohérent". Jag antar att ordet här betyder "brytande mot den franskklassiska poetikens regler". Faktum är emellertid att Mme de Staël skapar en bild av Norden som en hemvist för det moraliska, det känslorika och det tankedigra. Melankolin spelar härvid en väsentlig roll "ce sentiment fécond en ouvrages de génies (b. I, s. 177, 178), och melankolin tillskrivs Nordens dimmiga klimat.

Själva ordet "Norden" är hos Mme de Staël ett dimmigt begrepp. Termen tycks antyda allt som finns norr om Frankrike. När det gällde Skandinavien var Mme de Staël influerad av "l'excellente introduction de Mallet à l'Histoire de Dannemarc" (De Staël, b. I préface, s. 3,4) och i Mallets efterföljd beskriver de Staël Skandinaviens invånare som ärliga, dygdiga, trofasta och med en hög uppskattning av kvinnan (b. I s. 133-136).

Ossiansångerna är Mme de Staëls andra källa. I 11:te kapitlet av *De la littérature* understryker Mme de Staël, att Ossiansångerna är den äldsta kvarlevan av den nordiska poesin och hon fann många gemensamma drag mellan Ossiansångerna och de isländska sagorna och gammal skandinavisk poesi, som hon uppskattade till mer än 500 år yngre än Ossiansångerna (b. I, s. 178, 179).

Jämte melankolin är det nordbornas mod som framhålles, ett mod som Mme de Staël anser vara förbundet med nordbornas sinne för oberoende och frihet (b. I, s. 183). Ideal som ju borde passa ett republikanskt Frankrike år 1800.

Det litteratursociologiska perspektivet som Mme de Staël utvecklade i *De la littérature* vidareutvecklas i *De l'Allemagne*, där också bilden av Norden bygges ut. Det är i samband med Oehlenschlägers dramatik, som Mme de Staël här kommer in på Skandinavien och hon erkänner här ärligt sina begränsade kunskaper om de skandinaviska länderna. Skandinavien beskrivs som mörkt, dimmigt och snöigt och dess invånare som energiska, viljestarka, känsliga och ihärdiga.

De l'Allemagne utkom under åren 1810 och 1876 i 24 utgåvor på franska. Den skulle dels öppna portarna till Tyskland - som blir den första etappen för de franska resenärer som reste till Skandinavien, dels skulle

dessa resenärer se Norden med Mme de Staëls ögon. Dessutom skulle deras publikationer inspireras av *De l'Allemagne* rent formellt: deras bidrag är nämligen ofta en blandning av reseskildring och kulturhistoria. Detta hänger givetvis samman med, att de i bokstavlig mening är upptäcksresanden. Vid sin resa till Sverige den 7 juli 1827 skrev Jean-Jacques Ampère:

J'étais curieux de voir cette grande et mélancolique nature du Nord, de contempler au sein de leur désert, ces Germains restés purs que reconnaîtrait presque Tacite. Le peu que je connaissais de leurs chants populaires, de leurs sagas, de leur vieille mythologie me faisait désirer d'en apprendre davantage. Je savais qu'il y avait là un monde nouveau pour la science et pour l'imagination et c'est ce monde que j'allais chercher. (Ampère 1834, B. I: 151, 152).

Jean-Jacques Ampère var son till den kände fysikern André Ampère och tillhörde alltså i högsta grad det bildade Frankrike. Vi kan av ovanstående citat se, vilken bild man i Frankrike hade av Skandinavien 1827, en bild som i hög grad vilade på Mme de Staël och på den bild fransmännen i Tyskland fått av Skandinavien.

Okunnigheten om det moderna Sverige fanns faktiskt kvar långt inne på 1800-talet i Frankrike. Amedée de Clausade, som reste till Sverige på 1840-talet, berättar i förordet till sin reseskildring *Voyage à Stockholm* (publicerad 1845), att en medlem av Svenska akademien i Paris träffat en medlem av Franska akademien. Denne had bett honom skaffa några svenska dikter till en antologi, som fransmannen höll på att sätta samman. Den skulle omfatta dikter av barbariska och halvt civiliserade folkslag.

Ändå hade på 1830-talet betydande insatser gjorts för att sprida kännedom om Skandinavien. Den märkligaste är Gaimardexpeditionen, en expedition som på franska statens initiativ skickas till de nordiska länderna för att vetenskapligt kartlägga deras historia och deras nutid. Den startade 1835 och skulle hålla på till 1842 (Willers U. 1949: 12). För den kulturella delen stod Xavier Marmier, en litteratör som tidigare rest i och skrivit om Tyskland och som nu av Franska akademien fick "un mandat littéraire" för att bedriva filologiska undersökningar i Skandinavien.

Xavier Marmier reste till Skandinavien 5 gånger under åren 1836 och 1842, lärde sig de skandinaviska språken, mötte samtida nordiska författare och bedrev flitiga biblioteksstudier. Resultatet av hans möda blev bland annat *Lettres sur l'Islande* (1837), *Lettres sur le Nord* (1841), antologin *Chants populaires du Nord* (1842) och inte minst *Histoire de la littérature en Danemark et en Suède*, publicerad först, liksom delar av övriga arbeten, som artiklar i *Revue de Paris* och i *Revue de Deux Mondes*. Litteraturhistorien utkom sedan dels separat 1839, dels 1849 ingående i Gaimardexpeditionens officiella publikation, till vilken Marmier också skrev reseskildringen.

Xavier Marmier var en konservativ romantiker som i början av 1830-talet förälskade sig i det romantiska Tyskland. Mme de Staël hade sin andel häri - Marmier har skrivit förordet till *De l'Allemagne* 1839 - och hans framställning av svensk litteratur är också romantisk på ett nästan sockersött sätt.

Den svenska delen av litteraturhistorien (s. 257-450) är övervägande romantisk, dvs. folkvisorna och den samtida romantiska litteraturen dominerar. Det romantiska innebär ett svärmeri för naturen, för det religiösa, för det patriotiska och det moraliska (Sommer 1982: s. 262-269).

Eftersom resor på den här tiden till stor del skedde via rekommendationsbrev, kunde man i mottagarlandet mycket lätt vinkla den utländske besökarens syn på landet, i synnerhet naturligtvis om resenären inte kände landets språk. Detta gällde inte Marmier, som dels kunde svenska, dels redan medförde en passande romantisk syn på Norden, som man från svensk sida var villig att ge fullt stöd, som Beskows brev till Rydqvist visar: ”En fransysk litteratör, hr Marmier, har varit här för att knyta litterära förbindelser (...) Han tyckes lofva något för Sveriges knappa kommunikationer med Europa” (Willers, 1949: 25).

Under denna period 1827-1845 publicerades dels en i högsta grad nödvändig metalitteratur innehållande upplysningar om Sverige och om svensk kultur, dels översättningar av svensk poesi, främst av Tegnérs. Under den tredje perioden från omkring 1845 kommer romanöversättningarna, främst Fredrika Bremer (Sommer 1987: 117-126). Med dessa översättningar fortlever bilden av det dygdiga och romantiska Sverige, nu

dock som ett i borgerliga läsares ögon bättre alternativ till den samtida samhällskritiska franska litteraturen.

Intellektuella fransmän strävade efter förändring (tänk på februarirevolutionen 1848), medan den svenska romantiken faktiskt hade sökt sina ideal i det förflutna. Sverige hade från 1840-talet inget nytt att erbjuda, men den nu stereotypa bilden av Norden skulle fortleva ett bra tag till under 1800-talet.

Den bilden, som den framstår i svenska litteraturhistorier på franska och i översättningar av svensk litteratur till franska har emellertid som den svenska romantiken mer än en sida.

Mest framträdande är å ena sidan den exotiska bilden, som säkert har sina rötter i äldre franska reseskildringar om Sverige som till exempel i Regnards *Voyage de Laponie* (1731). Den exotiska och äventyrliga bilden fortsätter sedan i intresset för den gamla isländska litteraturen och i intresset för den svenska vikingaromantiken. Detta ligger ju i linje med romantikens intresse för fjärran exotiska länder och tider och detta lite äventyrliga fortsätter sedan i Emilie Flygare Carléns romaner.

Den andra sidan av bilden av Sverige betonar andra drag, nämligen romantikens så småningom borgerliga ideal: en idyllisk natur, gudstro, patriotism, rojalism etc. Det är därför inte förvånansvärt, att en författare som C.J.L. Almquist inte omnämndes och inte översattes till franska.

Bilden - eller bilderna - av Sverige, som de förmedlades till Frankrike berodde på många faktorer. De återspeglar den bild man i Sverige ville skapa för förmedlarna, romantikens och senromantikens Sverigebild. Förmedlarna, varav de främsta var Xavier Marmier och Rosalie du Puget, omhuldade dessa bilder och vände sig mycket riktigt till läsekretsar som skulle uppskatta den litteratur de förmedlade. Därmed var ju villkoren för litteraturförmedling uppfyllda. Därtill kom från 1840-talet med dess växande medelklass ett ökande behov av lektyr i Frankrike. Att man i dag skulle ha svårt att sälja svensk litteratur på begrepp som tapperhet, ädelmod, dygdighet, gudstro, patriotism och rojalism är en annan historia. Så även om den svenska/nordiska naturen kanske behållit en viss stereotypprägel, är detta bara en fasett av en Sverige/Norden-bild som med all säkerhet ser annorlunda ut idag. Dessutom har ju litteraturen idag fått

konkurrens av visuella medier och fotografier i kommersiellt eller privat bruk, ett större teaterutbud, biograffilmer och TV. Konsumenterna behöver inte längre skapa sina bilder med författares ord som förlaga. Idag dränks vi i bilder.

Epilog: *Rapport från WORKSHOP 2*

Paulette de Vetter, Els van der Straete (Gents Universitet) och Thormod C. Kaae (Odense Universitet) undersökte *Bloemlezing uit de Deense literatuur* (F.J. Billeskov Jansen och Alex Bolckmans), Brussel / Den Haag 1973.

Boudie Bierma, Kor de Vries (Groningens Universitet), Tine Charlotte Lohman och Anne Madsen (Odense universitet) ägnade sig åt *Seven Swedish Poets* (Frederic Fleisher), Uddevalla 1963.

Bloemlezing uit de Deense literatuur

Billeskov Jansen var professor vid Köpenhamns universitet och Alex Bolckmans professor i nordiska språk och nordisk litteratur vid Gents universitet. Boken är utgiven med stöd av danska staten, dvs.har ett slags officiellt godkännande, för vilket antologins författare - båda etablerade akademiker - står garant.

Antologins pärm är mörkviolett med skrift i grått och som enda illustration - det förekommer inga illustrationer i själva boken - en grå bukett, som ger ett stiliserat och tuktat intryck. Antologin omfattar 599 sidor. På vänstersidorna står den danska originaltexten, på högersidorna den nederländska översättningen. Översättningarna är till största delen utförda av universitetslärare i Holland och Belgien.

Antologin är kronologiskt sammanställd. Efter inledningen "Guldhornene" följer medeltidens diktning, renässans och barock, 1700-talet, romantiken, realismen, nya riktningar inom prosa och drama och som avslutning ett kapitel med fem lyriska författare (J.P. Jacobsen, Sophus

Claussen, Nis Petersen, Thorkild Bjørnvig och Klaus Rifbjerg).

Själva strukturen när det gäller rubriksättningen är ganska lös. Här finns en indelning efter såväl historiska, litteraturhistoriska och genre-mässiga kriterier.

De flesta texterna i antologin är prosatexter. 144 sidor ägnas åt litteraturen före 1800, 264 åt romantik och realism och de återstående 191 åt litteraturen fram till Klaus Rifbjerg. Dessa siffror ger oss en antydning om urvalet, som tydligen gjorts på vetenskaplig grund. Den idag kanske inte så mycket lästa äldre litteraturen har fått förhållandevis stort utrymme. Romantiken och realismen, 1800-talets litteratur, har fått merparten av sidantalet och 1800-talets viktigare författare är här representerade. Att akademiker inte ger sig ut på äventyrliga vägar visar kapitlen om 1900-talslitteraturen, som är klart underrepresenterad, och framförallt gäller detta den modernistiska poesin.

På plussidan kan vi notera att de litterära texterna i antologin föregås av en utmärkt introduktion som placerar in texten och dess författare i deras historiska, litteraturhistoriska och kulturella sammanhang.

Enligt antologins baksidestext vill antologins författare med sitt verk slå en bro över till den danska kulturen och de vänder sig med sin antologi till alla intresserade läsare. Antologins förord ger utförligare besked. Billeskov Jansen och Bolckmans vill med antologin belysa ett litet lands 1000-åriga kultur - med tonvikt på kultur, alltså inte bara litteraturen - och i förordet understryks ytterligare, att det bästa i den danska litteraturen är en dialog mellan det inhemska och utländska och att det riktigt nationella består av ett växelspel mellan det lokala och det universella. Billeskov Jansen och Bolckmans har valt, vad Henk van der Liet i sin artikel i denna bok kallar den relativistiska principen, det vill säga inte i själva urvalet av författare och texter, men i förordet och själva presentationen av antologin. Läsaren kan därmed vara förvissad om att han skall få läsa äkta dansk litteratur, men han/hon behöver inte vara rädd för att kasta sig ut i något helt okänt och främmande.

Den tuktrade buketten på pärmens förknappast eller tankarna till exotisk, vild natur, utan är faktiskt just en passande symbolbild för tuktrad kultur. Och det är väl den bilden antologins författare vill ge sin läsare och den

bild läsaren får av antologin. Danmark är ett land med en rik gammal gedigen kultur och litteratur, där tonvikten ligger just på orden gammal, gedigen och kultur.

Seven Swedish Poets

Bloemlezing uit de Deense literatuur var frukten av ett samarbete mellan en dansk specialist på dansk litteratur och en belgisk specialist som därtill var förtrogen med mottagarländerna och väl kände deras förväntningar. Detta är självfallet en idealisk kombination vid förmedling av litteratur från ett land till ett annat och den här typen av samarbete har ökat under senare hälften av 1900-talet, även när det gäller svensk litteratur.

Bloemlezing uit de Deense literatuur är ju också föredömlig i det avseendet att originaltexten och översättningen står sida vid sida. Antologin är dessutom en översiktsantologi, en antologi som vill belysa ett lands hela litteratur.

Seven Swedish Poets (Frederic Fleisher, Stockholm/Uddevalla 1963, 127 s.), är i flera avseenden raka motsatsen till *Bloemlezing uit de Deense literatuur*. Det är ett enmansföretag. Antologin är både sammanställd, översatt och utgiven av en amerikansk doktorandstudent, Frederic Fleisher, som enligt förordet i boken var bosatt och studerade i Sverige. Han var dessutom Sverigekorrespondent för *North American Newspaper Alliance* och *San Fransisco Chronicle* och hade publicerat sig i en rad amerikanska kulturtidskrifter. En ung akademiker i karriären således. Därtill med svensk hustru, som enligt förordet aktivt bidragit till antologin, men som inte fått sitt namn på antologins pärm.

Det är värt att understryka att Fleisher genom sina amerikanska och svenska band är att betrakta som någon som lever i den svenska kulturen, men samtidigt står utanför den och att hans bild av Sverige inte är en utlännings bild av Sverige och av svensk litteratur. Vidare att han genom sin anknytning till Stockholms universitet har en redan normsatt bild av svensk litteratur.

Även här har vi att göra med en brobyggare - "this volume should be

regarded as a small bridge". Fleisher har enligt förordet valt ut sju 1900-talslyriker i hopp om att läsaren genom sin inblick i dessa poeters verk skall stimuleras till ytterligare strövtåg i "the richness of Swedish poetry".

Urvalet av svensk litteratur har enligt förordet dikterats av hans personliga smak och efter hans förmåga som översättare. Fleishers antologi begränsar sig således till svensk 1900-talslyrik och de författare han valt är Gunnar Ekelöf (6), Hjalmar Gullberg (9), Pär Lagerkvist (10), Erik Lindegren (5), Bertil Malmberg (6), Harry Martinson (10) och Edith Södergran (10). (Siffrorna inom parentes anger antalet dikter i antologin).

Genom att välja flera dikter av några lyriker avser han att läsaren får en djupare inblick i dessa poeters värld. Dessutom är de utvalda dikterna hämtade från författarnas hela verk, så att man till en del också kan följa diktarnas utveckling.

Som negativt upplevs att antologin är alfabetiskt sammanställd. Södergran kommer alltså sist, fastän hon kronologiskt sett borde ha stått först. Det hade nog varit mer lyckat att rangordna författarna efter deras debut. Den utländske läsaren hade därmed kunnat få en inblick i den svenska lyrikens utveckling under 1900-talets första hälft. Detta speciellt med tanke på att upplysningarna om författarna, deras liv, verk och utveckling samt dikternas utgivningsår inte figurerar i anslutning till antologins dikter utan står som bihang sist i boken.

Denna disposition kan kanske sättas i samband med new criticism-andan 1963. Först den litterära texten och i efterhand de textexterna faktorerna.

Studenternas slutsats när det gällde de tre poeter de hann undersöka (Ekelöf, Martinson och Södergran) var, att det var svårt att finna någon röd tråd. "Dikterna återger naturens storhet och människans förhållande till naturen eller snarare människans plats i universum. Naturen beskrivs inte direkt, utan naturbilderna används för att uttrycka stämningar, känslor och tankar".

När det gäller hela antologin skulle jag vilja säga att den visar Sverige som ett land med en elitär modernistisk lyrik. (Fleisher skriver förövertigt själv i förordet att hans antologi vänder sig till "few"). Faktum är, att de

lyriker Fleisher valt ut alla är medlemmar av Svenska akademien, utom Södergran som ju inte var svenska.

Studenterna har också uppmärksammat, att Gents universitets exemplar av boken är en gåva från Svenska institutet, vilket studenterna säkert med rätta tolkat som ett slags offentligt godkännande av boken. Boken är till formatet nätt och behändig med klarröd pärm med bokens titel och namnen på de sju diktarna och deras översättare i svart skrift. Studenterna ansåg att boken såg enkel, tråkig och intellektuell ut.

Som enda illustrationer i boken förekommer foton av de sju poeterna. De flesta poeterna ser stereotyp poetiska ut. Mer vardaglig anknytning får Erik Lindegren och Edith Södergran, som man visserligen kapat benen på, men som trots allt får visa upp lite mer än huvudet. Erik Lindegren har fångats av kameran med ett paket cigaretter i handen när han kommer ut från en tobaksaffär och Edith Södergran tycks hämta in katten.

Bokens utgivningsort, Stockholm, begränsade förmodligen spridningsmöjligheterna.

Litteratur

- Ampère, J.J., *Littérature et voyages. Allemagne et Scandinavie*. Paris 1833, Bruxelles 1834.
- Balaye, S., *Les carnets de voyages de Mme de Staël*. Genève 1971.
- Clausade, A., *Voyage à Stockholm*. Paris 1845.
- Marmier, X., *Histoire de la littérature en Danemark et en Suède*. Paris 1839.
- Marmier, X., *Littérature Scandinave i Voyages de la commission scientifique du Nord, en Scandinavie, en Laponie, au Spitzberg en aux Feroe pendant les années 1838, 1839 et 1840 sur la corvette la Recherche*. Paris 1849.
- Marmier, X., *Relation du voyage* (2 vol.) 1844-1847 i a.a.
- Sommer (Verhaegen) B., *Du "Viking" à Strindberg. La littérature Suédoise en France entre 1827 et 1876*. Gent 1974. (Opublicerad doktorsavhandling).
- Sommer (Verhaegen) B., 'Ein Erwartungshorizont und seine literaturgeschichtliche Entwicklung. Schwedische Literaturgeschichte in Frankreich 1833-1876'. I: *Die nordischen Literaturen als Gegenstand der Literaturgeschichtsschreibung*. Rostock 1982, ss. 262-269.
- Sommer (Verhaegen) B., 'Mottagandet av Fredrika Bremer i Frankrike fram till 1876'. I: Holm, B (red.), *Fredrika Bremer ute och hemma*, Sthlm 1987, ss. 117-125.
- Sommer (Verhaegen) B., 'Litteraturförmedling och litteraturförmedlare'. I: *Tijdschrift voor Skandinavistiek* 1-2, Amsterdam 1988, ss. 134-143.
- Staël G. de, *De la littérature I, II*, Paris 1959.
- Staël G. de, *De l'Allemagne*. Paris. 1839.
- Willers U., *Xavier Marmier och Sverige*, Sthlm 1949.